

การพัฒนากิจกรรมดนตรีสำหรับเด็กออทิสติกเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม THE DEVELOPMENT OF MUSIC ACTIVITIES FOR IMPROVING SOCIAL SKILLS IN CHILDREN WITH AUTISM

นัฏฐิกา สุนทรธนผล* NUTTIKA SOONTORNTANAPHOL*

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของบทความวิจัยนี้ เพื่อศึกษาพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมดนตรีสำหรับเด็กออทิสติก และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกก่อนและหลังการใช้แผนการจัดกิจกรรมดนตรี มุลนิธิเด็กออทิสติกไทย กรุงเทพมหานคร กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กออทิสติก อายุ 6-11 ปี จำนวน 6 คน ซึ่งได้ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยทางครูประจำชั้นเป็นผู้คัดเลือก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แผนการจัดกิจกรรมดนตรีสำหรับเด็กออทิสติก จำนวน 8 แผน และแบบประเมินพฤติกรรมเด็ก ออทิสติก จำนวน 40 ข้อ

ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดกิจกรรมดนตรีสำหรับเด็กออทิสติก จำนวน 8 แผน ยึดหลักการพัฒนากิจกรรมดนตรีใน 3 ประเด็น ได้แก่ การสำรวจเกี่ยวกับพื้นที่รอบ ๆ ตัวเอง การสำรวจเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะ และการเลียนแบบสู่การสร้างสรรค์ ลักษณะกิจกรรมดนตรี ประกอบด้วย 3 ชั้น ได้แก่ ขั้นนำ เป็นการนำเข้าสู่กิจกรรม สร้างความสนใจ สมาธิ และสร้างความคุ้นเคยให้กับเด็กก่อนเข้าสู่กิจกรรม ขั้นการเรียนรู้และปฏิบัติซ้ำ เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กสามารถเลียนแบบพฤติกรรม ท่าทาง การออกเสียง เปล่งเสียง หรือฟังระดับเสียงต่าง ๆ ตามผู้นำกิจกรรม และจะให้เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมอย่างต่อเนื่องพร้อมฝึกฝนหรือปฏิบัติซ้ำ ๆ และขั้นคิดสร้างสรรค์และสรุปกิจกรรม เด็กออทิสติกจะได้แสดงออกอย่างอิสระ ในการสร้างสรรค์ท่าทางประกอบเพลง การเคาะจังหวะเครื่องดนตรีในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการแสดงความรู้สึกที่มีต่อกิจกรรมดนตรีในแต่ละครั้ง และผลการใช้กิจกรรมดนตรีในการพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติก พบว่า เด็กออทิสติกมีทักษะทางสังคมในทุกด้าน หลังการใช้กิจกรรมดนตรีสูงกว่าก่อนการใช้กิจกรรมดนตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : กิจกรรมดนตรี/ เด็กออทิสติก/ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม/ ทักษะทางสังคม/ การสื่อสาร/ ความสนใจและการทำซ้ำ

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรดุริยางคศาสตร์สากล คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, nuttikas@g.swu.ac.th.

*Assistant Professor Dr., Division of Music, Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University, nuttikas@g.swu.ac.th.

Abstract

This study aimed to examine music activity plans designed for children with autism and compare their social skills before and after implementing the plans at the Autistic Thai Foundation, Bangkok. The sample consisted of 6 autistic children, aged between 6-11 years old and drawn by their advisory teachers, using purposive sampling. The research instruments were 8 music activity plans and 40-item behavioral assessment forms.

The findings showed that the 8 music activity plans helped the samples develop their social skills. The plans were geared towards the children with autism in 3 areas of the development; observation, recognition, and creativity by imitation. The music activities comprised 3 steps. The first step was an introductory part that drew the samples' attention and rendered them relaxed and comfortable. The second step included learning and repetition which allowed them to imitate actions, gestures, pronunciation, and articulation, listen to different tones, and practice successively and repetitively. The last step included creative thinking and the end of the activities. This step allowed the children to express themselves freely by creating gestures and tapping musical instruments along the music, and reacting to each music activity. The findings also revealed that the levels of social skills in the children with autism after the implementation were all higher than those before the implementation at a significance level of .01.

Keywords: music activities/ children with autism/ social interaction/ social skills/ communication/ interest and repetition

บทนำ

“ออทิสติก” เป็นกลุ่มอาการภาวะออทิสซึม (Autism Spectrum Disorder) มีรากศัพท์มาจากภาษากรีก คำว่า Auto แปลว่า “แยกตัว อยู่ในโลกของตัวเอง” เป็นความผิดปกติที่มีลักษณะเป็นสเปกตรัม หมายความว่า อาการ ความบกพร่อง ความสามารถ และระดับความรุนแรง จะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล โดยอาการหลัก ๆ จะพบร่วมกันในเด็กหนึ่งคน เด็กออทิสติกหนึ่งคนจะมีพฤติกรรมหลาย ๆ อย่างรวมกัน เช่น การเรียกชื่อแล้วไม่ตอบรับ นิ่งนิ่ง ไม่สบตา สื่อสารไม่ได้หรือใช้คำพูดไม่เป็น ไม่สามารถแปลงเสียงเป็นคำพูดได้ ส่งเสียงยาว ๆ ไม่เป็นคำ หรือพูดเป็นคำสั้น ๆ ไม่มีส่วนร่วมกับเพื่อน ๆ ไม่สนใจผู้อื่น หรือสิ่งแวดล้อม ชอบเก็บตัวอยู่คนเดียว มีความสนใจในบางสิ่งมากจนเกินไป ซึ่งเด็กออทิสติกที่อยู่ในโลกของตัวเองมาก จะมีการกระตุ้นตัวเองเป็นระยะ ๆ ด้วยการหมุนตัว โยกตัว เขย่งเท้า สบัดมือ เล่นมือ เล่นเสียง เป็นต้น สิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ชีวิตของเด็กออทิสติก คือ ภาษา การสื่อสาร พฤติกรรม และทักษะการเข้าสังคม เพราะพวกเขาไม่เข้าใจอารมณ์หรือความรู้สึกนึกคิดของคนอื่น ด้วยการสังเกต สีหน้าท่าทาง หมายความว่า หากผู้ปกครองไม่อธิบายเป็นคำพูดชัดเจนว่าตัวเองกำลังรู้สึกอะไร เด็กออทิสติกก็จะไม่เข้าใจเช่นเดียวกัน พวกเขาจะไม่สามารถสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกของตัวเองออกมาได้ หากไม่ได้รับการสอนอย่างเป็นรูปธรรม อาจกล่าวได้ว่า เขาจะรู้สึก แต่ไม่รู้จัก คือ รู้สึกอารมณ์ต่าง ๆ แต่ไม่รู้จักว่าสิ่งเหล่านั้นคืออะไร ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยตัวเอง หากไม่มีคนบอกมาก่อน ทำให้เป็นอุปสรรคในการใช้ชีวิตในสังคม ข้อมูลจากมูลนิธิออทิสติกไทย ระบุว่า ประเทศไทยมีผู้เป็นออทิสติกกว่า 3 แสนคน (หรือ ทุก ๆ 1,000 คน จะพบผู้ป่วยออทิสติก 6 คน) ซึ่งผู้ป่วยออทิสติกเหล่านี้ จำเป็นต้องได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง¹ ผลการศึกษาทั่วโลกพบว่า จำนวนเด็กออทิสติกทั่วโลกเพิ่มมากขึ้น เป็น 6 ใน 1,000 คน และจากการศึกษาวิจัยของศูนย์ควบคุมป้องกันโรคแห่งสหรัฐอเมริกา (Center of Disease Control and Prevention) สหรัฐอเมริกา พบว่าในเด็ก 88 คนจะมีเด็กออทิสติก 1 คน เด็กชายจะมีแนวโน้มเป็นออทิสติกมากกว่าเด็กหญิง 5 เท่าตัว²

เด็กออทิสติกเมื่อต้องออกไปใช้ชีวิตในสังคมทั่วไปอาจทำสิ่งต่าง ๆ ได้เพียงบางส่วน ไม่สามารถทำทั้งหมดได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องทางร่างกายหรือสมอง โดยอาจเป็นมาตั้งแต่กำเนิดหรือไม่ก็ได้ เด็กประเภทนี้เป็นบุคคลที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษในหลายด้าน ทั้งในการรักษาพยาบาล การบริการทางสังคม และด้านการศึกษา เด็กออทิสติกอาจเรียนร่วมกับเด็กอื่น ๆ ได้อย่างไม่เต็มที่นัก จึงจำเป็นต้องให้บริการต่าง ๆ เพิ่มเติม เด็กออทิสติกไม่สามารถปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันได้ดังเช่นเด็กปกติทั่ว ๆ ไป การเรียนรู้ของเด็กกลุ่มนี้จึงมีรูปแบบที่พิเศษให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพความบกพร่องและประเภทของเด็ก ฉะนั้นการให้การศึกษแก่เด็กพิเศษ จึงควรมีลักษณะแตกต่างไปจากเด็กปกติ ทั้งในด้านเนื้อหา วิธีการ และการประเมินผล โดยเด็กทั้งหมดนี้ต่างก็ต้องการการเรียนรู้และการบริการอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้พัฒนาศักยภาพของพวกเขาให้สูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้³

กระบวนการรักษาหรือการบำบัดเด็กออทิสติกนั้นสามารถนำการจัดการดนตรีไปใช้เป็นเครื่องมือบำบัด หรือที่เรียกว่า ดนตรีบำบัด เป็นการผสมผสานกันระหว่างดนตรีและการบำบัด โดยที่ตัวดนตรีนั้นเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ดนตรีก่อให้เกิดความสัมพันธ์แห่งการบำบัด การเยียวยาสู่สภาพปกติ เป็นการรักษาและการเปลี่ยนแปลงด้านจิตวิทยา สภาพจิตใจและสุขภาพกาย เพื่อรักษาไว้ซึ่งพฤติกรรมที่ดีและปรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม จนมีพัฒนาการด้านร่างกายและทักษะทางสังคมที่ดีขึ้น ดนตรีบำบัดมีคุณค่าต่อบุคคลทุกช่วงอายุ เป็นสิ่งที่ประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวาง เพื่อตอบสนองต่อความผิดปกติที่หลากหลายของบุคคล สามารถนำไปใช้เพื่อ

1. “สำรวจโลกของเด็กออทิสติก,” กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, บันทึกข้อมูลเมื่อ 19 ตุลาคม 2564, <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=31178>.

2. “เร่งวิจัย “ยีน” ต้นเหตุโรคออทิสติก คาดเด็กไทยป่วย 3 แสนคน,” โรงพยาบาลราชวิถี, บันทึกข้อมูลเมื่อ 24 กรกฎาคม 2564, <https://www.rajavithi.go.th/rj/?p=5151>.

3. รวมศักดิ์ เจียมศักดิ์, “แนวทางการจัดกิจกรรมดนตรีบำบัดสำหรับเด็กพิเศษผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้,” วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ปีที่ 8, ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2563): 87-88.

กระตุ้น และสนับสนุนวิธีการรักษาอื่น ๆ ด้วย ซึ่งเป้าประสงค์หลักของดนตรีบำบัดคือ สร้างการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นของบุคคล เสริมสร้างการเจริญเติบโตและพัฒนาการ ช่วยสร้างความเป็นตัวของตัวเอง ช่วยเป็นสื่อกลางสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และช่วยส่งเสริมการเข้าสู่สังคมของบุคคล⁴ ในระยะเวลาที่ทศวรรษที่ผ่านมาศาสตร์ประเภนี้ได้มีการถูกนำมาใช้อย่างมากพอสมควร ทั้งในแวดวงการแพทย์และแวดวงการศึกษา โดยแนวคิดทฤษฎีของคาร์ล ออร์ฟ (Carl Orff 1895 – 1982) ซึ่งเป็นนักประพันธ์เพลงและนักดนตรีศึกษาชาวเยอรมัน เป็นผู้คิดค้นวิธีการสอนดนตรีผ่านสื่อการสอนที่เป็นเครื่องดนตรีขนาดเล็ก แต่หลักการสำคัญไม่ได้อยู่ที่การที่เด็กเล่นดนตรีขนาดเล็กเป็นอย่างเดียว แต่เป็นการจัดกิจกรรมและเนื้อหาที่สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก คาร์ล ออร์ฟ มีความเชื่อว่าดนตรีเบื้องต้นสำหรับเด็กนั้น ควรเป็นดนตรีที่สามารถแสดงออกได้โดยง่าย การสอนของเขารวมเอาดนตรี การเคลื่อนไหว และการพูดเข้าด้วยกัน ในการปฏิบัติได้เน้นในเรื่องจังหวะ ในการฝึกเบื้องต้นและมีกิจกรรมสร้างสรรค์อิสระ โดยเป็นการร้องเพลง การเคลื่อนไหว และการเล่นเครื่องดนตรีขนาดเล็กที่มีระดับเสียงต่าง ๆ ซึ่งเด็กจะได้เรียนรู้จังหวะ ระดับเสียง การอ่านโน้ต การประสานเสียง รูปแบบบทเพลง สีสันเสียง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสัญลักษณ์ดนตรีไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งเป็นการฝึกสอดประสานทางดนตรีด้านต่าง ๆ ด้วยการฟัง การร้อง และการบรรเลงเครื่องดนตรีโดยตรง⁵ ผลการวิจัยของปาหนัน กฤษณมัย⁶ พบว่า นักเรียนออทิสติกส่วนใหญ่มีความสามารถในการรับรู้และตอบสนองโดยการตอบมือ เคาะจังหวะขับร้อง ทำท่าทางประกอบเพลง เคลื่อนไหวร่างกายแบบอิสระ การแสดงความคิดสร้างสรรค์ลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน และการแสดงออกด้วยวิธีการอื่น ๆ หลังจากทำกิจกรรม มีพัฒนาการการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ชัดเจน แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมดนตรีบำบัดส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสแสดงออก ช่วยให้มีพัฒนาการการพูดและเข้าใจ การแบ่งปัน การมีส่วนร่วมในกลุ่มได้ดีขึ้นและมีประสบการณ์ทางการสื่อความหมายและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมได้เป็นอย่างดี

คาร์ล ออร์ฟ ได้วางรากฐานการสอนทางดนตรีของเขาไว้ว่า ดนตรี (Music) การเคลื่อนไหว (Movement) การพูด (Speech) เป็นสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้ ทั้งสามสิ่งรวมกันเป็นเอกภาพ (Unity) ซึ่งคาร์ล ออร์ฟ เรียกว่า ดนตรีเบื้องต้น (Elemental Music) โดยหมายถึง การแสดงออกทางดนตรีของบุคคลที่เป็นไปตามธรรมชาติ ฉะนั้นการสอนดนตรีที่สอดคล้องกับพัฒนาการเด็กจะเน้นการสอนดนตรีที่让孩子ได้ลงมือปฏิบัติ มีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุในทุกกิจกรรมของคาร์ล ออร์ฟ ไม่ว่าจะเป็นการเคลื่อนไหว การร้อง การเล่นเครื่องดนตรี คาร์ล ออร์ฟจะเน้นการสร้างสรรค์ทำนองเพลงมากกว่าการจดจำตัวโน้ต และเน้นการสะสมประสบการณ์ด้วยการฝึกฝนอย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งคาร์ล ออร์ฟ ได้เรียกวิธีการสอนตามแบบของเขาว่า Orff – Schulwerk การศึกษาดนตรีควรเริ่มด้วยความรู้ง่าย ๆ จากเพลงที่ง่าย ๆ แล้ววางแผนการศึกษาเป็นขั้น ๆ ต่อเนื่องกัน และควรใช้ประสบการณ์ของตนเองเป็นอุปกรณ์การสอน และต่อมา ก็อ่านและเขียนจังหวะนั้น โดยใช้สัญลักษณ์แทนจังหวะ เด็กจะเรียนท่วงทำนอง (Melodic Intervals) และแบบแผนจังหวะ (Rhythmic Pattern) ด้วยการร้อง ท้อง เคลื่อนไหว และบรรเลงวงเครื่องดนตรี ตั้งแต่คาบแรกของการเรียน ด้วยการใช้นาฬิกาเสียงสั้น ๆ (Simple Motive) ท้องซ้ำ ๆ แต่งเนื้อเพลงใหม่ จากทำนองเพลงเดิม หรือแต่งทำนองเพลงใหม่จากเนื้อร้องเดิม บทเรียนของเด็กจะเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เขารู้จัก ซึ่งจะช่วยให้เขาปฏิบัติได้ และสามารถพัฒนาให้เป็นทำนองหรือจังหวะอื่น ๆ ที่เขาพอใจ คาร์ล ออร์ฟ มีความคิดว่าจังหวะ เป็นส่วนประกอบหลักที่สำคัญที่สุดของดนตรี (Rhythm is the strongest of the elements of music) การแสดงออกทางดนตรีของมนุษย์ที่เป็นธรรมชาติที่สุดและสามัญที่สุด คือการใช้จังหวะ นอกจากนี้คาร์ล ออร์ฟยังเห็นด้วยกับแนวคิดของดัลโครซที่ว่า การเรียนเปียโน ไวโอลิน หรือเครื่องหมายดนตรีระดับมาตรฐานอื่น ๆ ควรจะมาหลังจากที่เด็กได้เรียนรู้และมีพัฒนาการ

4. Boxill Edith Hillman, *Music therapy for the developmentally disabled* (Rockville, Md.: Aspen Systems Corp., 1985), 5-6.

5. ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์, “จิตวิทยาการสอนดนตรี,” *วารสารเพลงดนตรี ข่าวสารเพลงดนตรี* ปีที่ 1, ฉบับที่ 3 (กันยายน 2537): 64.

6. ปาหนัน กฤษณมัย, “ผลของกิจกรรมดนตรีบำบัดต่อความสามารถในการรับรู้และตอบสนองต่อดนตรีพัฒนาการและคุณภาพชีวิตของเด็กออทิสติก,” *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ* ปีที่ 33, ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2563): 179-180.

ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นอันได้แก่ 1) การฟัง 2) การจดจำขั้นคูของทำนองเพลง 3) การจดจำและปฏิบัติตามแบบแผนจังหวะ ดังนั้น จุดเริ่มต้นของการศึกษาดนตรีจึงควรเริ่มต้นด้วยจังหวะ เนื่องจากจังหวะ เป็นส่วนประกอบสำคัญที่อยู่ในคำพูดในการเคลื่อนไหว และในดนตรี จากความเชื่อที่ว่าจังหวะเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นอย่างยิ่งของดนตรีนำไปสู่การพัฒนาการสร้างเครื่องดนตรีชนิดพิเศษจังหวะ⁷

จากแนวคิดในการจัดการสอนดนตรีของคาร์ล ออร์ฟ จะเห็นได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ดนตรีสามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ พฤติกรรมของเด็กออทิสติกได้ เพราะเด็กออทิสติกจะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น กิจกรรม และดนตรีรวมถึงเครื่องดนตรีด้วยเช่นกัน โดยเด็กออทิสติกจะได้ร่วมทำกิจกรรมระหว่างการบำบัด ฝึกการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นผ่านกิจกรรมดนตรี ผู้วิจัยจึงได้พัฒนากิจกรรมดนตรีสำหรับเด็กออทิสติก เพื่อนำกิจกรรมดนตรีที่พัฒนาขึ้นไปใช้กับเด็กออทิสติกในการศึกษาพัฒนาการด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ด้านการสื่อสาร และด้านความสนใจและการทำซ้ำของเด็กออทิสติก เพื่อเป็นรูปแบบการจัดการกิจกรรมดนตรีสำหรับเด็กออทิสติกที่สามารถรักษาหรือบำบัดเด็กออทิสติกให้มีพัฒนาการด้านต่าง ๆ ที่ดีขึ้น ลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีคุณภาพต่อไปได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมดนตรีสำหรับเด็กออทิสติก มูลนิธิเด็กออทิสติกไทย กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกก่อนและหลังการใช้แผนการจัดกิจกรรมดนตรี มูลนิธิเด็กออทิสติกไทย กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของงานวิจัย

1. ขอบเขตของกลุ่มเป้าหมาย
กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กออทิสติก อายุ 6-11 ปี จำนวน 6 คน ซึ่งได้ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยทางครูประจำชั้นมูลนิธิเด็กออทิสติกไทย ได้คัดเลือกจากประวัติเด็ก พฤติกรรมของเด็กรายบุคคลที่มีความเข้าใจในการฟังหรือปฏิบัติตามคำสั่งได้บ้าง เด็กแต่ละคนจึงมีอิสระต่อกัน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา
ตัวแปรต้น คือ การวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีการสอนดนตรีของคาร์ล ออร์ฟ
ตัวแปรตาม คือ แผนการจัดกิจกรรมดนตรีสำหรับเด็กออทิสติก และผลการใช้กิจกรรมดนตรีในการพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติก

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แผนการจัดกิจกรรมดนตรีสำหรับเด็กออทิสติก และแบบประเมินพฤติกรรมทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติก มีกระบวนการพัฒนาเครื่องมือและดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ทำการศึกษาริบท คุณลักษณะ สภาพแวดล้อมของสถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม และศึกษาข้อมูลพื้นฐานของเด็กออทิสติก ได้แก่ คุณลักษณะด้านกายภาพ อารมณ์ การรักษารูปแบบพฤติกรรม หรือข้อจำกัดต่าง ๆ รวมถึงสภาพความเป็นอยู่ กิจกรรมประจำวัน ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน เป็นต้น โดยการเก็บข้อมูลจากการ

7. วาสนา สารจันทร์, "การจัดการเรียนรู้วิชาดนตรี ตามแนวคิดของคาร์ล ออร์ฟร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาทักษะการปฏิบัติทางดนตรีและทักษะความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย" (วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2561), 30-31.

สังเกตพฤติกรรมของเด็กรายบุคคลที่มีความเข้าใจในการฟังหรือปฏิบัติตามคำสั่งได้บ้าง เด็กแต่ละคนจึงมีอิสระต่อกัน รวมทั้งการทดลองให้เด็กฟังดนตรี และเล่นเครื่องดนตรี แล้วรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของเด็กเป็นรายบุคคลเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ข้อมูล

2. ทำการศึกษาแนวคิด หลักการ หรือทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดนตรีบำบัด การเรียนการสอนดนตรี และนำแนวคิดหรือรูปแบบมาใช้ในการวางแผนกิจกรรม การคัดเลือกอุปกรณ์ การคัดเลือกเพลงในแต่ละแผนกิจกรรม โดยผู้วิจัยได้ยึดแนวคิดของคาร์ล ออร์ฟ ที่ใช้การเคลื่อนไหวอย่างอิสระ การใช้เครื่องประกอบจังหวะ เด็กออทิสติกจะได้รับการพัฒนาด้านการแสดงออกทางดนตรี โดยในแต่ละขั้นตอนของวิธีการนี้ จะเป็นไปในลักษณะของการเลียนแบบ จนถึงการสร้างสรรค์ขึ้นเอง ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาแผนการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้ง จากง่ายเรื่อยไปจนถึงกิจกรรมที่ยาก อย่างเช่นกิจกรรมแรกคือ กิจกรรมเรอู้จักฉัน ฉันรู้จักเธอ ที่มุ่งเน้นการสร้างควมคุ้นเคย สร้างบรรยากาศและความไว้วางใจกัน โดยการถามชื่อ บอกชื่อตนเอง การแสดงท่าทางประกอบ การสัมผัสไหล่เพื่อน การจับมือเพื่อน หรือการเอ่ยชื่อเพื่อนในกิจกรรมเพลงเรามาเรารู้จัก จนถึงกิจกรรมครั้งสุดท้ายคือ กิจกรรมลูกบอลสีตามชื่อตัวโน้ต ร้องโน้ต หยิบลูกบอลตามสีให้ถูกต้อง เป็นต้น และศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติก

3. ดำเนินการพัฒนาแผนกิจกรรมดนตรีสำหรับเด็กออทิสติกในแต่ละสัปดาห์ จำนวน 8 แผน ภายในแผนกิจกรรมประกอบด้วย ชื่อกิจกรรม สำระสำคัญ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ อุปกรณ์ การดำเนินกิจกรรม แบ่งออกเป็น ขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป การประเมินผล และบทเพลงที่ใช้ในกิจกรรม โดยแต่ละแผนกิจกรรมใช้เวลาประมาณ 45 นาที และสร้างแบบประเมินพฤติกรรมทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติก ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ด้านการสื่อสาร และด้านความสนใจและการทำซ้ำ จำนวน 40 ข้อ ลักษณะประเด็นการประเมิน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ ระดับ 1 คือ ไม่เคยแสดงพฤติกรรมนี้เลย จนถึง ระดับ 4 คือ แสดงพฤติกรรมนี้บ่อยมาก

4. นำแผนการจัดกิจกรรมดนตรีสำหรับเด็กออทิสติกและแบบประเมินพฤติกรรมทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกที่พัฒนาขึ้น ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรมและอุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรม ตรวจสอบความถูกต้องของการใช้ภาษา ความสอดคล้องของข้อความถามกับจุดประสงค์แผนการจัดกิจกรรม โดยเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ 1) คุณชูศักดิ์ จันทยานนท์ ประธานมูลนิธิออทิสติกไทย 2) รองศาสตราจารย์ ดร.โกวิท ชันศิริ (ศาสตรเมธี ดนตรี) อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ สาขาวิชาการสื่อสารด้านศิลปะการแสดง (Arts Performance Communication) มหาวิทยาลัยชินวัตร และ 3) นางนงนุช แยมวงศ์ หัวหน้าหน่วยงานการพยาบาลตรวจรักษาพิเศษ โรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

5. แก้ไขแผนการจัดกิจกรรมดนตรี โดยการเพิ่มเพลงดังดอกไม้บานเข้ามาใช้ในกิจกรรมช่วงเริ่มและช่วงท้ายทุกครั้ง แบบประเมินได้ปรับข้อความให้มีความกระชับมากขึ้น ลดจำนวนข้อความลงและพิจารณาข้อความที่มีความซ้ำซ้อนให้ตัดออกหรือรวมกันเป็นข้อเดียว และปรับคำที่มีความหมายกำกวม และเพิ่มข้อความปลายเปิดไว้ท้ายรายการในแต่ละด้าน เพื่อให้ครูประจำชั้นกรอกข้อมูลเพิ่มเติมที่ไม่มีในข้อความ

6. ผู้วิจัยดำเนินการขอเอกสาร เพื่อขออนุญาตเข้าทำการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติก และติดต่อประสานงาน พุดคุย ชี้แจง และวางแผนการจัดกิจกรรม การใช้กิจกรรมดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติก กับมูลนิธิออทิสติกไทย และขออนุญาตเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจากมูลนิธิออทิสติกไทย

7. ด้วยสถานการณ์การควบคุมดูแลโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid 19) ผู้วิจัยและทีมงาน

ต้องปฏิบัติตามมาตรการการรักษาความปลอดภัยในสุขภาพของเด็กออทิสติก ผู้ดำเนินกิจกรรมต้องได้รับวัคซีนครบ 2 เข็มแล้ว ขณะทำกิจกรรมและตลอดเวลาที่อยู่ในพื้นที่ของมูลนิธิออทิสติกไทยให้สวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลา ดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนตั้งแต่วันที่ 20 ตุลาคม 2564 ถึงวันที่ 8 ธันวาคม 2564 โดยจัดกิจกรรมขึ้นภายใน มูลนิธิออทิสติกไทย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จำนวน 8 ครั้ง โดยนำแบบประเมินพฤติกรรมทักษะทางสังคม ของเด็กออทิสติกไปให้ครูประจำชั้นได้ประเมินเด็กก่อนที่จะเริ่มกิจกรรมในครั้งแรก และใช้แบบประเมินพฤติกรรม ชุดเดิมให้ครูประจำชั้นประเมินพฤติกรรมอีกครั้งหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมดนตรีครั้งสุดท้าย

8. ดำเนินการศึกษาเชิงทดลองกับเด็กออทิสติก จำนวน 6 คน ตามแผนการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อพัฒนา ทักษะทางสังคมที่ผู้วิจัยได้พัฒนาไว้ จำนวน 8 แผน ทำการประเมินพฤติกรรมทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกก่อนและ หลังการใช้กิจกรรมดนตรี และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ

ผลการวิจัย

การพัฒนากิจกรรมดนตรีสำหรับเด็กออทิสติก ผู้วิจัยได้นำหลักการสำคัญในการพัฒนาการจัดกิจกรรมดนตรี สำหรับเด็กออทิสติกจากแนวคิดของคาร์ล ออร์ฟ ที่มุ่งเน้นให้เด็กออทิสติกมีความรู้ความเข้าใจในองค์ประกอบของ ดนตรี เด็กควรได้รับความรู้และความเข้าใจเนื้อหาสาระของดนตรีซึ่งถูกสร้างขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยยึดหลักการ ในการออกแบบกิจกรรมดนตรี ได้แก่ 1) การสำรวจเกี่ยวกับพื้นที่รอบ ๆ ตัวเอง เป็นการเคลื่อนไหวทางร่างกาย ภายนอก ได้แก่ การเดิน การวิ่ง การคลาน เป็นต้น ผสานกับการเคลื่อนไหวภายในร่างกาย ได้แก่ การหายใจเข้าออก ให้สัมพันธ์กับการวิ่ง การเดิน หรือการกำหนดสมาธิของตน เด็กออทิสติกจะได้รับประสบการณ์ตรงจากการประกอบ กิจกรรมดนตรีตามกระบวนการขั้นตอนที่มีทั้งเนื้อหาสาระการสัมผัสถึง สุนทียรสของดนตรี และการเรียนรู้การ เคลื่อนไหวร่างกาย ผู้วิจัยได้นำหลักการดังกล่าวมาพัฒนาในกิจกรรมเรอู๊จักฉั่น ฉั่นรู้จักเธอ ในกิจกรรมดังกล่าว ผู้ดำเนินกิจกรรมจะร้องเพลง เรามารู้จัก ให้เด็กออทิสติกฟังซ้ำ ๆ และแสดงท่าทางประกอบเพลงพร้อมอธิบาย หลังจากนั้นให้เด็กออทิสติกได้เลียนแบบตามผู้ดำเนินกิจกรรมทีละวรรคไปจนจบเพลง 2) การสำรวจเกี่ยวกับ รูปร่างลักษณะ ได้แก่ การใช้การเคลื่อนไหวผานกับการสำรวจพื้นที่รอบ ๆ ตัวเอง เพื่อแสดงถึงรูปแบบของดนตรี การสำรวจเกี่ยวกับเสียง เด็กออทิสติกจะทดลองเคลื่อนไหวเพื่อแสดงถึงรูปลักษณะของดนตรี โดยใช้การเคลื่อนไหว ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวกับเรื่องเสียง แสดงถึงความหนัก เบา สูง ต่ำ ผู้วิจัยได้นำหลักการดังกล่าวมาพัฒนาใน กิจกรรมวิ่งเล่นสนุกไปกับเสียงเพลง เด็กออทิสติกจะต้องทำท่าผึ่งบินวิ่งไปรอบ ๆ วงฮูล่าฮูป เมื่อไหร่ที่เพลงหยุดให้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมวิ่งเข้าไปอยู่ในวงฮูล่าฮูปใดก็ได้ห้ามซ้ำกัน เช่นเดียวกับกิจกรรม ฟังให้ดี ฟังให้ดี เมื่อเด็กออทิสติก ได้ยินเสียงที่เบา ให้เขย่าเครื่องเคาะจังหวะเบา ๆ และเมื่อได้ยินเสียงที่ดัง ให้เขย่าเครื่องเคาะจังหวะดัง ๆ และ 3) การเลียนแบบสู่การสร้างสรรค์ เด็กออทิสติกจะใช้กระบวนการเริ่มต้นจากการสังเกตการเลียนแบบ การเริ่มทดลอง ปฏิบัติด้วยตนเอง และท้ายที่สุดคือการสร้างสรรค์ ผู้ดำเนินกิจกรรมสามารถเป็นตัวอย่างเพื่อให้เด็กได้ดูและลองปฏิบัติ ตาม หลังจากนั้นลองให้เด็กคิดสร้างสรรค์ขึ้นมาเอง ดังกิจกรรมจังหวะแสนสนุก ผู้ดำเนินกิจกรรมตีกลองสาธิตให้ เด็กออทิสติกได้ดูเป็นจังหวะและฟังเป็นตัวอย่าง หลังจากนั้นผู้ดำเนินกิจกรรมจะเพิ่มจังหวะเร่งขึ้นทีละน้อย และชักชวนให้ เด็กออทิสติกได้ทดลองตีกลองตามจังหวะที่เปลี่ยนไปอย่างอิสระ พร้อมปรบมือส่งเสียงเป็นจังหวะเพื่อเสริมกำลังใจให้เด็ก กล้าแสดงออก พัฒนาการเคลื่อนไหวร่างกาย

จากหลักการดังกล่าว ผู้วิจัยได้พัฒนาขั้นตอนการจัดกิจกรรมดนตรีในแต่ละครั้งจะประกอบด้วย 3 ขั้นตอนดังนี้
ขั้นที่ 1 ขั้นนำ เป็นการนำเข้าสู่กิจกรรม โดยผู้ดำเนินกิจกรรมจะร้องเพลง ดังดอกไม้บาน 3 รอบ เพื่อดึงดูดความสนใจของเด็กออทิสติก และเป็นการสร้างสมาธิให้เด็กได้ก่อนเข้าสู่กิจกรรม หลังจากนั้นผู้ดำเนินกิจกรรมจะสร้างความคุ้นเคยและอธิบายกิจกรรมในแต่ละครั้ง พร้อมแปะมือหรือจับมือเด็กให้เกิดความรู้สึกอบอุ่น เป็นมิตรต่อกัน รวมถึงให้เด็กออทิสติกได้ขยับมือ ขยับแขนตามผู้ดำเนินกิจกรรมเพื่อเตรียมพร้อมก่อนเข้าสู่ขั้นตอนต่อไป

ขั้นที่ 2 ขั้นการเรียนรู้และปฏิบัติซ้ำ ผู้ดำเนินกิจกรรมเปิดโอกาสให้เด็กออทิสติกได้เรียนรู้ถึงทำนองเพลง เนื้อหา คำพูด เนื้อเพลง ที่เด็กสามารถเลียนแบบและออกเสียงตามผู้นำกิจกรรมได้ รวมถึงการสาธิตท่าทางประกอบเพลง โดยเด็กจะเลียนแบบตามผู้ดำเนินกิจกรรมทีละวรรคไปจนจบเพลง และในขั้นตอนนี้จะให้เด็กออทิสติกได้ปฏิบัติกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และปฏิบัติซ้ำ ๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นคิดสร้างสรรค์และสรุปกิจกรรม ผู้ดำเนินกิจกรรมเปิดโอกาสให้เด็กออทิสติกได้แสดงออกอย่างอิสระ การสร้างสรรค์ท่าทางประกอบเพลง การเคาะจังหวะเครื่องดนตรีในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการแสดงความรู้สึกที่มีต่อกิจกรรมดนตรีในแต่ละครั้ง และการกล่าวชื่นชมหรือมอบรางวัลแก่เด็กออทิสติก

โดยกิจกรรมดนตรีสำหรับเด็กออทิสติกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สามารถสรุปเป็นตารางดังนี้

ตารางที่ 1 กิจกรรมดนตรีสำหรับเด็กออทิสติกจำแนกตามกิจกรรม

ที่มา : ผู้วิจัย

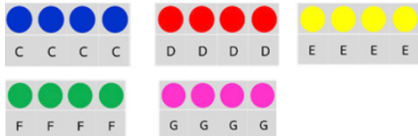
กิจกรรม เรารู้จักฉัน ฉันรู้จักเธอ		
สาระสำคัญ	กิจกรรม	หลักการและแนวคิด
เพื่อให้เด็กออทิสติกได้แนะนำตนเองผ่านการร้องเพลงและแสดงท่าทางประกอบ	ขั้นนำ 1. ผู้ดำเนินกิจกรรมสร้างความคุ้นเคยกับเด็กออทิสติกด้วยการบอกชื่อและถามชื่อเด็กทีละคน ผ่านการร้องเพลงเรามา รู้จัก พร้อมแปะมือหรือจับมือผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนอื่น ๆ ขั้นการเรียนรู้และปฏิบัติซ้ำ 2. ผู้ดำเนินกิจกรรมจะร้องเพลง เรามารู้จัก และให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแสดงท่าทางประกอบไปพร้อมกับผู้ดำเนินกิจกรรม 3. เมื่อร้องเพลงไปถึงท่อนที่ว่า “เพื่อนทางซ้าย” ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมใช้มือสองข้างแตะไหล่เพื่อนที่นั่งอยู่ข้างซ้าย และถึงท่อนที่ว่า “เพื่อนทางขวา” ให้ใช้มือสองข้างแตะไหล่เพื่อนที่นั่งอยู่ทางขวาของตน	- การสำรวจเกี่ยวกับพื้นที่รอบ ๆ ตัวเอง

กิจกรรม เธอรู้จักฉัน ฉันรู้จักเธอ		
	4. ผู้ดำเนินกิจกรรมร้องเพลง นิ้วโป้งอยู่ไหน ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมฟังซ้ำ ๆ และแสดงท่าทางประกอบเพลง 5. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเลียนแบบท่าทางประกอบเพลงตามผู้ดำเนินกิจกรรมทีละวรรคไปจนจบเพลง และเมื่อถึงท่อนเพลงคำว่า “อยู่นี่จะๆ” ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมพูดพร้อมชูนิ้วโป้งขึ้นมาจนจบเพลง ขั้นคิดสร้างสรรค์และสรุปกิจกรรม 6. ผู้ดำเนินกิจกรรมร้องเพลง นิ้วโป้งอยู่ไหน โดยเปลี่ยนจากคำว่านิ้วโป้งเป็นนิ้วต่าง ๆ เมื่อถึงท่อนเพลงคำว่า “อยู่นี่จะๆ” ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมพูดพร้อมชูนิ้วนั้น ๆ ขึ้นมาจนจบเพลงทำแบบนี้จนครบห้านิ้ว 7. ผู้ดำเนินกิจกรรมบอกถึงประโยชน์ของการทำกิจกรรม	
กิจกรรม ขยับร่างกายไปกับเสียงเพลง		
สาระสำคัญ	กิจกรรม	หลักการและแนวคิด
เพื่อให้เด็กออกทิสติกได้ ฝึกการควบคุมร่างกาย ให้เป็นไปตามเนื้อเพลง หรือคำสั่ง	ขั้นนำ 1. ผู้ดำเนินกิจกรรมทบทวนชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยการเอ่ยชื่อพร้อมจับมือผู้เข้าร่วมกิจกรรม ขั้นการเรียนรู้และปฏิบัติซ้ำ 2. ผู้ดำเนินกิจกรรมร้องเพลง หากว่าเรากำลังสบายและปรบมือไปพร้อมกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม ต่อจากนั้นเปลี่ยนจากการปรบมือเป็น หัวเราะพล้น, กระโดดพล้น, จับมือพล้น, จับไหล่พล้น โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจับกับเพื่อนตรงข้าม 3. ผู้ดำเนินกิจกรรม สาธิตท่าทางประกอบเพลงกำมือขึ้นแล้ว หมุน ๆ ทีละท่า พาผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำท่าต่าง ๆ ให้คล่อง ขั้นคิดสร้างสรรค์และสรุปกิจกรรม 4. เมื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำท่าทางต่าง ๆ ได้คล่องแล้ว ให้ยืนขึ้นและทำท่าทางประกอบ โดยผู้ดำเนินกิจกรรมร้องเพลงจากซ้ำ ๆ และค่อยเร็วขึ้นเรื่อย ๆ ประมาณ 4 รอบ 5. ผู้ดำเนินกิจกรรมบอกถึงประโยชน์ของการทำกิจกรรม	- การสำรวจเกี่ยวกับพื้นที่รอบ ๆ ตัวเอง - การเลียนแบบสู่การสร้างสรรค์

กิจกรรม ฉันทกับเธอในวันแห่งความสุข		
เพื่อให้เด็กออกทิสติกได้ ทำความรู้จัก สร้างความ คุ้นเคย และเคลื่อนไหว กับเพื่อน ๆ ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข	ชั้นนำ 1. ผู้ดำเนินกิจกรรมสร้างความคุ้นเคยด้วยการบอกชื่อและถามชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมทีละคน พร้อมแปะมือหรือจับมือ 2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ขยับมือ ขยับแขนตามผู้ดำเนินกิจกรรมเพื่อเตรียมพร้อมก่อนเข้ากิจกรรม ขั้นการเรียนรู้และปฏิบัติซ้ำ 3. ผู้ดำเนินกิจกรรมหยิบภาพต่าง ๆ ขึ้นมาทีละภาพ ได้แก่ ภาพรถตุ๊ก ๆ, ภาพไข่, ภาพสะพาน แล้วถามผู้เข้าร่วมกิจกรรมว่า “นี่คืออะไรใครรู้บ้าง ตี๊กตอก ๆ” พร้อมอธิบายความรู้เพิ่มเติม 4. ผู้ดำเนินกิจกรรมร้องเพลง รถตุ๊ก ๆ พร้อมทั้งทำท่าทางประกอบเพลงโดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำตามท่าทางตามผู้ดำเนินกิจกรรมทีละวรรคเพลงจนจบเพลง 5. เมื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำตามท่าทางได้คล่องแล้วให้ผู้ดำเนินกิจกรรมปรับความเร็วของเพลงให้เร็วขึ้นเพื่อความสนุก ขั้นคิดสร้างสรรค์และสรุปกิจกรรม 6. ผู้ดำเนินกิจกรรมร้องเพลง มีความสุข และให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแสดงท่าทางประกอบเพลง โดยการจับคู่คล้องแขน, จับกลุ่มคล้องแขน และสลับกันไปมาจับครบทุกคน 7. เมื่อถึงท่อนเพลงว่า “ลัลลัลลัลลา” ทั้งผู้นำกิจกรรมและผู้เข้าร่วมกิจกรรมจับคู่และหมุนรอบตัว จากนั้นสลับคู่ไปเรื่อย ๆ 8. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมบอกความรู้สึกที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมนี้ ผู้ดำเนินกิจกรรมกล่าวชื่นชมหรือมอบรางวัลแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	- การสำรวจเกี่ยวกับพื้นที่รอบ ๆ ตัวเอง - การสำรวจเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะ - การเลียนแบบสู่การสร้างสรรค์

กิจกรรม วึ่งเล่นสนุกไปกับเสียงเพลง		
สาระสำคัญ	กิจกรรม	หลักการและแนวคิด
เพื่อช่วยในการพัฒนา ศักยภาพด้านพฤติกรรม การเข้าสังคม การสื่อสาร และพฤติกรรมด้าน อารมณ์ความรู้สึก	ชั้นนำ 1. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ขยับมือ ขยับแขนตามผู้ดำเนินกิจกรรมเพื่อเตรียมพร้อมก่อนเข้ากิจกรรม ขั้นการเรียนรู้และปฏิบัติซ้ำ 2. ผู้ดำเนินกิจกรรมสาธิตวิธีการเล่น เมื่อได้ยินเสียงเพลง ผีเสื้อน้อยบินหารัง ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะต้องทำท่าผีเสื้อบิน โดยกางแขนทั้งสองข้างขยับขึ้นลงพร้อมวิ่งไปรอบ ๆ วงฮูล่าฮูป และกำหนดคำสั่งเมื่อไหร่ที่เพลงหยุดให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมวิ่งเข้าไปอยู่ในวง ฮูล่าฮูปได้ก็ได้ โดยห้ามซ้ำกัน ทำกิจกรรมให้ครบ 2 รอบ 3. ผู้ดำเนินกิจกรรมจะนำฮูล่าฮูปออกอีก 1 อัน จากนั้นกำหนดคำสั่งกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมว่า เมื่อเพลงหยุดให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเข้าไปอยู่ในวงฮูล่าฮูป โดยให้อยู่ได้แฉ่งละ 3 คนเท่านั้น ทำกิจกรรม 2 รอบ 4. หลังจากเสร็จกิจกรรมแล้วให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมช่วยกันเก็บอุปกรณ์ฮูล่าฮูปให้เรียบร้อย ขั้นคิดสร้างสรรค์และสรุปกิจกรรม 5. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมฟังเพลงดังดอกไม้บาน และสนทนาถึงความรู้สึกที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมนี้ ผู้ดำเนินกิจกรรมกล่าวชื่นชมหรือมอบรางวัลแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	- การเลียนแบบสู่ การสร้างสรรค์
กิจกรรมฟังให้ดี ฟังให้ดี		
เพื่อให้เด็กออกฮิสติกได้ ฝึกการฟังและการขยับ ร่างกายกับเสียงที่ได้ยิน	ชั้นนำ 1. ผู้ดำเนินกิจกรรมสร้างความคุ้นเคยด้วยการบอกชื่อและถามชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมทีละคน พร้อมแปะมือหรือจับมือ ขั้นการเรียนรู้และปฏิบัติซ้ำ 2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจับมือกันเป็นวงกลม โดยฟังคำสั่งว่า “วงกลมวงเล็ก” ให้ทุกคนเดินเข้ามาหากันให้ใกล้ที่สุด “วงกลมวงใหญ่” ให้ทุกคนเดินขยายห่างจากกันและห้ามปล่อยมือ	- การสำรวจเกี่ยวกับ รูปร่างลักษณะ

กิจกรรมฟังให้ดี ฟังให้ดี		
	4. ผู้ดำเนินกิจกรรมเล่นคีย์บอร์ดรูปแบบที่ 1 และ 2 สลับกันไปมาหลาย ๆ รอบและกำหนดว่าเมื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรม “ได้ยินเสียงดนตรีให้เดินไปเรื่อย ๆ ห้ามหยุด แต่เมื่อไหร่ที่เสียงดนตรีหยุดให้หยุดเดินทันทีและค้างไว้ทำเดิน” ขั้นคิดสร้างสรรค์และสรุปกิจกรรม 5. ผู้ดำเนินกิจกรรมกำหนดกติกาว่า “เมื่อได้ยินเสียงที่เบา ให้เขย่าเครื่องเคาะจังหวะเบา ๆ เมื่อได้ยินเสียงที่ดัง ให้เขย่าเครื่องเคาะจังหวะดัง ๆ ตามเสียงเพลงที่ได้ยิน” และสลับกันระหว่างเสียงที่ดัง, หยุดเสียง, และเสียงที่เบา สลับกันไปเรื่อย ๆ 6. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมบอกความรู้สึกที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมนี้ ผู้ดำเนินกิจกรรมกล่าวชื่นชมหรือมอบรางวัลแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	
กิจกรรม นิทานพาเพลิน		
สาระสำคัญ	กิจกรรม	หลักการและแนวคิด
เพื่อให้เด็กออทิสติกได้มีส่วนร่วมกับผู้อื่นในการแสดงท่าทางประกอบนิทาน	ขั้นนำ 1. ผู้ดำเนินกิจกรรมเกริ่นนำถึงนิทานที่จะเล่าเกี่ยวกับสวนสัตว์แห่งนี้ว่าผู้ฟังจะพบอะไรบ้าง สร้างบรรยากาศให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีอารมณ์ร่วมกับเหตุการณ์จำลองนั้น ๆ ขั้นการเรียนรู้และปฏิบัติซ้ำ 2. เมื่อนิทานเล่าถึงตอนออกชมสวนสัตว์ ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมยืนขึ้นแสดงท่าทางจำลองสถานการณ์จริงตามผู้ดำเนินกิจกรรม และในขณะที่เจอสัตว์ชนิดต่าง ๆ และให้ทำเสียงร้องทำท่าทางประกอบ พร้อมกับ ผู้ร่วมกิจกรรมคนอื่น ๆ ขณะเล่านิทานจะมีการเล่นกีตาร์เป็นทำนองและจังหวะประกอบกิจกรรม 3. หลังจากผู้นำกิจกรรมพาผู้เข้าร่วมกิจกรรม กิจกรรมพบปะสัตว์ประเภท ต่าง ๆ จนครบได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินก็ได้เวลากลับมาอยู่กับสวนสัตว์ ZOO ZOO แห่งนี้ ขั้นคิดสร้างสรรค์และสรุปกิจกรรม 4. ผู้ดำเนินกิจกรรมบอกถึงความสำคัญของการให้กำลังใจผู้อื่น และผู้เข้าร่วมกิจกรรมแสดงความรู้สึกที่ได้ร่วมกิจกรรมว่ารู้สึกอย่างไร ชอบสัตว์ตัวไหนมากที่สุด	- การสำรวจเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะ - การเลียนแบบสู่การสร้างสรรค์

กิจกรรม จังหวะแสนสนุก		
เพื่อให้เด็กออกทิสติกได้ฝึกการรับรู้การเคลื่อนไหวร่างกายและการรอคอย	ขั้นนำ 1. ผู้ดำเนินกิจกรรมกล่าวทักทายผู้เข้าร่วมกิจกรรมแนะนำเครื่องดนตรีกลองให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรู้จัก ขั้นการเรียนรู้และปฏิบัติซ้ำ 2. ผู้ดำเนินกิจกรรมตีกลองสาธิตให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นจังหวะได้ดูและฟังเป็นตัวอย่าง และให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตีกลองอย่างอิสระ พร้อมส่งเสียงปรบมือเป็นจังหวะเพื่อเสริมกำลังใจให้กล้าแสดงออก ขั้นคิดสร้างสรรค์และสรุปกิจกรรม 3. ผู้ดำเนินกิจกรรมเพิ่มการเร่งจังหวะขึ้นทีละน้อย และชักชวนให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ทดลองตีกลองตามจังหวะที่เปลี่ยนไปอย่างอิสระ จนหมดเวลากิจกรรม 4. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมบอกความรู้สึกที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมนี้ ผู้ดำเนินกิจกรรมกล่าวชื่นชมหรือมอบรางวัลแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	- การสำรวจเกี่ยวกับพื้นที่รอบ ๆ ตัวเอง - การสำรวจเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะ - การเลียนแบบสู่การสร้างสรรค์
กิจกรรม ลูกบอลสีตามชื่อตัวโน้ต ร้องโน้ต หยิบลูกบอลตามสีให้ถูกต้อง		
เพื่อให้เด็กออกทิสติกได้ฝึกทักษะการฟังเสียงดนตรีการร้องโน้ตดนตรี และการอ่านโน้ตดนตรี	ขั้นนำ 1. ผู้ดำเนินกิจกรรมและผู้เข้าร่วมกิจกรรมร้องเพลงสวัสดีเป็นการทักทาย และสอนร้องตัวโน้ตตามสี สอนเรื่องสี 2. ผู้ดำเนินกิจกรรมอธิบายสีของลูกบอลในแต่ละเสียงโดยใช้ลูกบอลสีและการสาธิตประกอบ 3. ผู้ร่วมกิจกรรมชูลูกบอลสีตามผู้ดำเนินกิจกรรมพร้อมกับร้อง ตัวโน้ตไปทีละเสียง โดยกำหนดให้ 1 เสียงร้องเป็นโน้ตตัวดำ 4 ตัว (4 จังหวะ) และ ผู้ดำเนินกิจกรรมเล่นเครื่องดนตรีเปียโนประกอบ 4. ผู้ดำเนินกิจกรรมชูปภาพโน้ตเพลงให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมร้องตัวโน้ต พร้อมชูลูกบอลสีไปที่ละห้องเพลงจนจบเพลง ขั้นคิดสร้างสรรค์และสรุปกิจกรรม 5. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละคนออกมาชูลูกบอลสีและให้เพื่อนทายเสียง ตัวโน้ต 6. ผู้ดำเนินกิจกรรมซักถาม-ตอบ ข้อสงสัยของผู้เข้าร่วมกิจกรรมและให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำแบบทดสอบเรื่องโน้ตชูลูกบอลสี	- การสำรวจเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะ - การเลียนแบบสู่การสร้างสรรค์

จากการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมดนตรีสำหรับเด็กออทิสติก จำนวน 8 แผน ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมดนตรีแผนละ 45 นาที ผู้วิจัยมีการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมดนตรี ตั้งแต่เริ่มต้น การพัฒนาแผนฯ ซึ่งผู้วิจัยลงพื้นที่สำรวจกลุ่มตัวอย่าง โดยการทดลองให้เด็กออทิสติกได้ใช้เครื่องดนตรีประเภทระนาด ตามแนวคิดของ คาร์ล ออร์ฟ แต่ผลการทดลองเบื้องต้นพบว่า เด็กออทิสติกยังไม่สามารถปฏิบัติได้ ซึ่งต้องใช้เวลาในการปูพื้นฐานค่อนข้างมาก อุปกรณ์และเครื่องดนตรีจะเน้นการให้เสียงด้วยการเขย่าและตี เช่น ไซโลโฟน (Xylophone) แกรนด์เปียโนเล็ก (Miniature Grand Piano) ไข่เขย่า (Egg Shaker) แทมบูรีน (Tambourine) มาราคัส (Maracas) หรือลูกแซก คือ เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องประกอบจังหวะ กลองแอฟริกันตีเจมเบ้ (African Djembe Drum) กลองอมยิ้มแบบเคาะสำหรับเด็ก (Lollipop Drums For Kids) โอเชียนดรัม (Ocean Drum) เป็นเครื่องเพอร์คัสชันที่สามารถสร้างเสียงที่ผ่อนคลาย ซึ่งเสียงเหมือนกับมหาสมุทร และแทมบูรีนกระดิ่งมือเด็ก (Tambourine handbell baby kid) เป็นต้น และปรับแก้เพลงที่นำมาประกอบกิจกรรม ควรเป็นเพลงที่สั้น เสียงโน้ตน้อยเพื่อให้ร้องง่าย มีภาษาที่เรียบง่าย เป็นคำที่คุ้นเคยในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะช่วงเริ่มต้นและทำกิจกรรมจะร้องเพลงดั่งดอกไม้บาน เพื่อช่วยให้เด็กออทิสติกสงบ มีสมาธิ สามารถนั่งสงบนิ่งได้

การวิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกก่อนและหลังการใช้กิจกรรมดนตรี ผู้วิจัยนำข้อมูลจากผลการประเมินพฤติกรรมทักษะทางสังคมที่ครูประจำชั้น 4 ท่าน ซึ่งครูประจำชั้นหนึ่งท่านจะทำการประเมินพฤติกรรมเด็กออทิสติกจำนวน 6 คน จึงมีจำนวนแบบประเมินที่นำมาวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด 24 ชุด ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังตาราง

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกก่อนและหลังการใช้กิจกรรมดนตรี
ที่มา : ผู้วิจัย

ทักษะทางสังคมของ เด็กออทิสติก	N	ก่อนการใช้กิจกรรม ดนตรี		หลังการใช้กิจกรรม ดนตรี		t	Sig.
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
ด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม	24	2.21	0.62	2.43	0.45	1.66**	0.01
ด้านการสื่อสาร	24	2.06	0.90	2.09	0.85	0.16	0.87
ด้านความสนใจและการทำซ้ำ	24	2.27	0.57	2.72	0.63	2.78**	0.01
รวม	24	2.20	0.53	2.48	0.38	2.54**	.018

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการศึกษาผลการใช้กิจกรรมดนตรีสำหรับเด็กออทิสติก เด็กออทิสติกมีทักษะทางสังคมในภาพรวมหลังการใช้กิจกรรมดนตรีสูงกว่าก่อนใช้กิจกรรมดนตรี โดยเฉพาะทักษะทางสังคมด้านความสนใจและการทำซ้ำ มีทักษะทางสังคมหลังการใช้กิจกรรมดนตรีสูงกว่าก่อนการใช้กิจกรรมดนตรี และรองลงมาคือ ด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีทักษะทางสังคมหลังการใช้กิจกรรมดนตรีสูงกว่าก่อนการใช้กิจกรรมดนตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลสรุปการดำเนินการวิจัย/อภิปรายผล

การพัฒนากิจกรรมดนตรีสำหรับเด็กออทิสติกที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จำนวน 8 แผน โดยใช้หลักการการออกแบบกิจกรรมดนตรี คือ การสำรวจเกี่ยวกับพื้นที่รอบ ๆ ตัวเอง โดยการร้องเพลงที่ใช้คำซ้ำ ๆ จะช่วยให้เด็กสามารถจดจำและเลียนแบบได้ง่ายขึ้น เมื่อค่อย ๆ ลดคำลงทีละคำ เด็กก็สามารถร้องต่อไปได้จากสิ่งที่จดจำ จนร้องได้เองทั้งเพลง เด็กออทิสติกจะมีปัญหาเรื่องการพูดออกเสียงแบบโมโนโทน (Monotonic speech) ซึ่งสามารถนำดนตรีใช้เพื่อฝึกการพูดให้มีจังหวะ และระดับเสียงถูกต้องตามจังหวะของดนตรีได้เช่นกัน⁸ การสำรวจเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะเป็นการเคลื่อนไหวร่างกายไปตามจังหวะเพลง ตามทำนองเพลง ใช้การเคลื่อนไหวเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกทางดนตรีซึ่งเขาได้ยิน การเคลื่อนไหวดังกล่าวเด็กออทิสติกสามารถทำได้เองโดยไม่ต้องมีการฝึกเป็นพิเศษ เป็นการเคลื่อนไหวที่พัฒนาไปได้เองตามธรรมชาติ เด็กชอบที่จะวิ่ง กระโดด โกล หมุนตัว หรือทำท่าต่าง ๆ โดยไม่จำเป็นต้องตั้งจุดประสงค์อะไรไว้แต่ทำเพื่อสนุกเท่านั้น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเพลงที่เขา กำลังร้อง หรือเล่นอยู่ขณะนั้น การเคลื่อนไหวที่เป็นอิสระ และมีความหมายที่ถูกแสดงออก โดยเด็กคนหนึ่งหรือสองคน หรือทั้งกลุ่มก็ได้ ดังนั้นเมื่อเด็กออทิสติกสามารถเคลื่อนไหวท่าทางตามความสนใจของเขา หรือทำการเลียนแบบจากผู้ดำเนินกิจกรรมก็ตาม เด็กจะสามารถนำสิ่งที่เขาพบระหว่างร่างกาย จังหวะเพลง และลมหายใจของเขาให้สร้างสรรค์ผลงานออกมาเป็นท่าทางเฉพาะของตัวเอง ซึ่งแสดงออกถึงความมีชีวิตชีวา จนกลายเป็นการเลียนแบบสู่การสร้างสรรค์ จากการศึกษาวิจัยพบว่าสมองของนักดนตรี ส่วนที่สั่งการด้านการเคลื่อนไหว การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อ และ corpus collosum ซึ่งเป็นส่วนที่เชื่อมต่อสมองทั้งสองซีก มีขนาดใหญ่กว่าคนที่ไม่ได้เล่นดนตรี และผลของดนตรีต่อร่างกาย สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของอัตราการหายใจ อัตราการเต้นของชีพจร ความตึงตัวของกล้ามเนื้อ ผลของดนตรีต่อจิตใจ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระดับอารมณ์ผ่อนคลายความตึงเครียด มีสติสัมปชัญญะ เสริมสร้างสมาธิและการรับรู้สภาพความเป็นจริง รวมถึงผลของดนตรีต่อสังคมในการเชื่อมโยงสังคม ช่วยเสริมสร้างสัมพันธภาพ

กิจกรรมดนตรีสำหรับเด็กออทิสติก ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก ๆ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นนำ เป็นขั้นตอนการสร้างความคุ้นเคยแก่เด็กและเตรียมความพร้อมก่อนเข้ากิจกรรม หลังจากนั้นจึงเริ่มกิจกรรมขยับมือ ขยับแขนตามผู้ดำเนินกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อม ในขั้นตอนนี้ใช้เวลาประมาณ 5 นาที ในครั้งแรกของกิจกรรมดนตรี ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้เด็กออทิสติกได้เรียนรู้สร้างความคุ้นเคยทั้งสถานที่และบุคคล ได้รับรู้ถึงเสียงเพลง เสียงดนตรี ทำนอง จังหวะ อย่างง่าย สร้างความสนใจทักษะด้านภาษา ทักษะการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อมัดใหญ่และกล้ามเนื้อมัดเล็ก ช่วยกระตุ้นให้เด็กอยากเคลื่อนไหวร่างกาย เด็กมักชอบเดินรำไปตามเสียงเพลง⁹

2. ขั้นการเรียนรู้และปฏิบัติซ้ำ เป็นขั้นตอนที่ผู้ดำเนินกิจกรรมจะสาธิตวิธีการทำกิจกรรม บอกกติกากิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทราบ หรือเป็นผู้นำร้องเพลงพร้อมแสดงท่าทางประกอบเพลงให้เด็กได้เลียนแบบตาม โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ปฏิบัติตาม ต้องทำกิจกรรมนั้น ซ้ำ ๆ วนไปมา ประมาณ 3-4 รอบ เพื่อเป็นการย้ำให้เด็กเกิด

8. ทวีศักดิ์ สิริรัตนธาดา, การบำบัดทางเลือกในเด็กพิเศษ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2550), 28.

9. Liisa Henriksson Macaulay, *The music miracle: The scientific secret to unlocking young child's full potential* (London: Earnest House, 2014). 54

ความสนใจ สร้างภาพจำที่ถูกต้อง ในขั้นตอนนี้ใช้เวลาประมาณ 30 นาที การใช้น้องเพลงสั้น ๆ (Simple Motive) ท่องซ้ำ ๆ แต่งเนื้อเพลงใหม่จากทำนองเพลงเดิม จังหวะของการพูดและการเคลื่อนไหว ซึ่งนำมาสู่การร้องและการเล่นเครื่องตีและเครื่องทำทำนอง¹⁰ เพลงที่จะนำมาใช้ควรเป็นเพลงสั้น และใช้ภาษาง่าย ๆ จังหวะและทำนองไม่ควรยากจนเกินไป เนื้อเพลงควรเป็นเรื่องใกล้ตัวเด็ก เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เขารู้จัก อาจจะเป็นเรื่องของความสนุกสนานหรือการท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยให้เด็กปฏิบัติได้ และพัฒนาเป็นทำนองหรือจังหวะอื่น ๆ ที่เขาพอใจได้¹¹ อาทิเช่น การร้องเพลง นีวโปงอยู่ไหน แล้วเปลี่ยนชื่อนีวต่าง ๆ ไปตามทำนองเพลงเดิม การเรียกชื่อเพื่อนในกิจกรรมฉันรู้จักเธอ โดยเน้นคำว่า “อยู่นี่จะ ๆ” เมื่อเพื่อนเอ่ยชื่อตนเอง เป็นต้น

3. ขั้นตอนการสร้างสรรคและสรุปกิจกรรม ผู้ดำเนินกิจกรรมจะกล่าวถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรม เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมบอกถึงความรู้สึกที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะทางการสื่อสารของเด็กออทิสติก รวมถึงการมอบรางวัลและกล่าวชื่นชมผู้เข้าร่วมกิจกรรม ในขั้นตอนนี้ใช้เวลาประมาณ 5-10 นาที ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การจัดการสอนดนตรีในแต่ละขั้นตอนของคาร์ล ออร์ฟนั้น เป็นไปในลักษณะของการเลียนแบบจนถึงการสร้างสรรคขึ้นเอง จากส่วนย่อยไปสู่ส่วนใหญ่ จากสิ่งง่าย ๆ ไปสู่สิ่งที่สลับซับซ้อน จากแต่ละบุคคลไปสู่การเล่นดนตรี ด้วยการแต่งทำนองหรือจังหวะขึ้นใหม่ โดยการใช้โน้ตดนตรี 5 ตัว ที่เรียกว่า เพนทาโทนิค (Pentatonic) มีเสียงหลัก ๆ อยู่ 5 เสียง คือ โด เร มี ซอล และ ลา การซ้ำทวนของจังหวะ (Rhythmic ostinato) และสัญญาณมือ (Hand Sign) ซึ่งบันไดเสียงเป็นสิ่งที่คุ้นเคยเป็นอย่างดี

จากการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมดนตรีสำหรับเด็กออทิสติกทั้ง 8 แผนกิจกรรม ในช่วงแรกของกิจกรรม ต้องสร้างความคุ้นเคยและความไว้วางใจแก่เด็กเป็นสำคัญ เด็กออทิสติกจะแสดงพฤติกรรมต่อต้านการทำกิจกรรม เช่น การส่งเสียงร้องต่อเนื่อง การวิ่งวนไปรอบ ๆ ห้อง การหยิบอุปกรณ์มาเล่นโดยไม่สนใจกิจกรรม การไม่พูด ไม่สบตา เรียกชื่อก็ไม่ตอบสนอง นั่งนิ่ง ก้มหน้า เป็นต้น ผู้วิจัยจึงได้ปรับกิจกรรมโดยใช้เพลงดังดอกไม้บาน ก่อนการเริ่มกิจกรรมในทุกครั้ง ให้ครูผู้ดูแลได้เข้ามาช่วยดูแลเด็กที่มีพฤติกรรมรุนแรงในครั้งแรก ๆ และเมื่อเด็กมีความคุ้นเคย ไว้วางใจ และเปิดใจร่วมกิจกรรมแล้วผู้วิจัยสามารถดำเนินกิจกรรมได้ตามแผนฯ และเพิ่มเพลงดังดอกไม้บานไว้ในขั้นแรกและท้ายกิจกรรมทุกครั้ง เนื่องจากครูประจำชั้นแจ้งว่าเด็กในมูลนิธิก่อนเริ่มกิจกรรมจะใช้เพลงนี้เพื่อรวบรวมสมาธิจึงขอให้ใช้เพลงนี้ในกิจกรรม ผลการใช้แผนการจัดกิจกรรมดนตรีปรากฏผลการศึกษาที่น่าสนใจ คือ เด็กออทิสติกเมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมดนตรีทั้ง 8 ครั้ง แล้วเด็กออทิสติกมีพัฒนาการเกี่ยวกับทักษะทางสังคมในด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและความสนใจและการทำซ้ำมีระดับพฤติกรรมหลังการใช้กิจกรรมดนตรีสูงกว่าก่อนการใช้กิจกรรมดนตรี อาจกล่าวได้ว่า เมื่อเด็กออทิสติกได้เข้าร่วมกิจกรรมดนตรีเด็กได้รับฟังจังหวะดนตรีที่ช่วยให้ผ่อนคลาย และช่วยสร้างสมาธิ ได้รับฟังระดับเสียงที่แตกต่าง เรียนรู้ถึงความแตกต่าง แยกแยะระดับเสียงที่ควรกลัวหรือลดการแสดงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์เมื่อได้ยินเสียงดังของดนตรี เพราะระดับความดังเบา จะช่วยให้เด็กสร้างระเบียบการควบคุมตนเอง มีความสงบ และเกิดสมาธิ อีกทั้งทำนองเพลง ก็ช่วยในการระบายความรู้สึกส่วนลึกของจิตใจ ทำให้เกิดความริเริ่มสร้างสรรค์และลดความวิตกกังวล จนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เกิดกระบวนการบำบัดทางจิตเวช ทั้งในด้านการประเมินความรู้สึก สร้างเสริมอารมณ์เชิงบวก การควบคุมตนเอง การแก้ปมขัดแย้งต่าง ๆ และเสริมสร้างความเข้มแข็งของจิตใจตนเอง สอดคล้องกับผลการศึกษาของวานิชรุฑ์ พิชิตยศวิน¹² ผลการศึกษพบว่า พัฒนาการทางการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม หลังจากทำกิจกรรมดนตรีบำบัด มีพัฒนาการที่ชัดเจน เมื่อเปรียบเทียบกับ การวัดการสื่อความหมายก่อนเข้ากิจกรรมดนตรีแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมดนตรีบำบัดส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาส

10. ธวัชชัย นาควงษ์, การสอนดนตรีสำหรับเด็กตามแนวของคาร์ลออร์ฟ (กรุงเทพฯ : ภาควิชาศิลปนิเทศคณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542), 2.

11. วารุณี สกุลภารักษ์ และวรรณภา ฤทธิงาม, “ดนตรีและกิจกรรมเคลื่อนไหวสำหรับเด็กปฐมวัย,” วารสารวิชาชีพและวารสารเวชศาสตร์เขตเมือง ปีที่ 63, ฉบับที่ 3 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2562): 206.

12. วานิชรุฑ์ พิชิตยศวิน, “ประสิทธิผลของกิจกรรมดนตรีบำบัดต่อพัฒนาการทางสื่อความหมายและปฏิสัมพันธ์ของเด็กออทิสติก” (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2555), จ.จ.

แสดงออก และมีประสบการณ์ทางการสื่อความหมายและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมได้เป็นอย่างดี เช่น การร่วมร้องเพลงกับเพื่อน การทำกิจกรรมกับเพื่อน การแบ่งปันสิ่งของกับเพื่อน การหยุดรอเพื่อนทำกิจกรรมก่อนถึงคิวตนเอง เป็นต้น ทั้งนี้เพราะกิจกรรมดนตรีสามารถจูงใจให้นักเรียนออทิสติกที่ไม่ยอมรับสังคมเข้ามามีปฏิสัมพันธ์กับครูและกลุ่มเพื่อน โดยเริ่มจากการสื่อความหมายที่ไม่ต้องใช้ภาษา พัฒนาวิธีสื่อความหมายในรูปแบบอื่น ๆ การยอมรับตามากขึ้นจากที่หลบสายตาตลอด ยอมรับการเข้าร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งที่ตนเองสนใจหรือกิจกรรมแปลกใหม่ เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมากขึ้น

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การจัดกิจกรรมดนตรี ควรจัดพื้นที่ห้องเรียน บรรยากาศให้เหมาะสม ไม่มีสิ่งรบกวนจากภายนอกมากระทบ เช่น เสียงรถ เสียงเพลง มีนักเรียน หรือคนเดินพลุกพล่านเพราะอาจจะส่งผลให้อาจอ้างไปรบกวนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็กได้ เด็กอาจกลายเป็นไม่สนใจและไม่ให้ความร่วมมือ
2. ควรมีการนำกิจกรรมดนตรีไปใช้ในการวิจัยกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทอื่น ๆ เพื่อศึกษา รวบรวมข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการฟื้นฟู พัฒนา และหาวิธีการช่วยเหลือเด็ก ผู้ปกครอง ครู และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กพิเศษต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก “ทุนอุดหนุนการวิจัยงบประมาณรายได้คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปี 2564”

บรรณานุกรม

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. “สำรวจโลกของเด็กออทิสติก.” <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=31178>.

ณรุทธ์ สุทธจิตต์. “จิตวิทยาการสอนดนตรี.” *วารสารเพลงดนตรี ข่าวสารเพลงดนตรี* ปีที่ 1, ฉบับที่ 3 (กันยายน 2537): 64-69.

ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา. *การบำบัดทางเลือกในเด็กพิเศษ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2550.

ธวัชชัย นาควงศ์. *การสอนดนตรีสำหรับเด็กตามแนวของคาร์ลลอร์ฟ*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาศิลปะนิเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542.

ปาหนัน กฤษณมัย. “ผลของกิจกรรมดนตรีบำบัดต่อความสามารถในการรับรู้และตอบสนองต่อดนตรีพัฒนาการ และคุณภาพชีวิตของเด็กออทิสติก.” *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ* ปีที่ 33, ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2563): 169-181.

รวมศักดิ์ เจียมศักดิ์. “แนวทางการจัดกิจกรรมดนตรีบำบัดสำหรับเด็กพิเศษผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้.” *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา* ปีที่ 8, ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2563): 85-112.

โรงพยาบาลราชวิถี. “เร่งวิจัย “ยีน” ต้นเหตุโรคออทิสติก คาดเด็กไทยป่วย 3 แสนคน.” <https://www.rajavithi.go.th/rj/?p=5151>.

วรานิษฐ์ พิชิตยศวิน. “ประสิทธิผลของกิจกรรมดนตรีบำบัดต่อพัฒนาการทางสื่อความหมายและปฏิสัมพันธ์ของเด็กออทิสติก.” *วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*, 2555.

วารุณี สกุลภารักษ์ และวรรณอาภา หฤทัยงาม. “ดนตรีและกิจกรรมเคลื่อนไหวสำหรับเด็กปฐมวัย.” *วารสารเวชสารและวารสารเวชศาสตร์เขตเมือง* ปีที่ 63, ฉบับที่ 3 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2562): 203-208.

วาสนา สารจันทร์. “การจัดการเรียนรู้วิชาดนตรี ตามแนวคิดของคาร์ลลอร์ฟร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาทักษะการปฏิบัติทางดนตรีและทักษะความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.” *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*, 2561.

Boxill, Edith Hillman. *Music therapy for the developmentally disabled*. Rockville, Md.: Aspen Systems Corp., 1985.

Liisa, Henriksson Macaulay. *The music miracle: The scientific secret to unlocking young child's full potential*. London: Earnest House, 2014.